

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR.

Buda 1541-iki ostromához.

EVERENDE domine frater charissime salutem et obsequorum meorum servitiorum commendationem. Hac hora diei septima redditæ sunt mihi litteræ magnifici Veneri ad me scriptæ, scilicet et litteræ dominationi vestræ et hisce meis adjunctæ Novi aliud dominationi vestræ scribere non possumus, nisi quod quasi quottidie veniunt ad nos transfugæ ex turcis, quorum unus heri venit ex Buda vinolentus. Hodie mane interrogatus dicit turcas nocte abhinc secunda habuisse in animo nos agrediendos, et quod iam conscenderant equos, et ingenia omnia contra nos adornaverant, causam tamen, qua mutatum est eorum consilium, ignorat. Nunc sunt in colloquio cum Budensibus dominus Seredy et Franciscus Nyary, fortassis domino deo autore aliquid boni adferent, et utinam id

Kedves tisztelendő testvér uram, üdvözetemet és engedelmes szolgálatomnak ajánlását. A napnak ebben a hetedik órájában adták át Verner hozzám írott levelét, és az uraságodhoz címzett, ide mellékelt levelet. Uraságodnak ujságot mást nem írhatok, mint hogy nap-nap után jönnek hozzánk szökevények török részről, a kik közül egyik tegnap részegen jött Budáról. Ma hajnalban kihallgattatván azt vallotta, hogy a törököknek harmad nap előtti éjjel szándékuk volt bennünket megtámadni, és már lóra is ültek, összes ágyuikat ellenünk irányozták, de annak okát, hogy miért változott meg szándékuk, nem tudja. Most tárgyal a budaiakkal Serédy uram és Nyáry Ferencz, talán Isten akaratából valamelyes jó hírt hoznak. Bár csak úgy volna, a Jézus Krisztus dicsőségére. Máskor többet írok, mert siet a pósta, A Szent Gellért hegy tövével levő királyi táborból. 1541 julius 23-án. Révay s. k.

fiat in gloriam Christi Jesu. Plura scribam alias, tabellarius enim festinat. Ex castris regiis ad radicem montis sancti Gerardi. pesitis. 23 Julii anno 1541. Reway m. p.

Reverendo domino Alberto præposito Quinqueelesiensi, consiliario ac cameræ regiæ maiestatis præfecto domino domino et fratri observandissimo.*

Albert pécsi tisztelendő prépost úrnak, tanácsosnak, és a királyi kamara elnökének, becsülendő testvér uramnak.

Országos Levéltár. A pozsonyi kamarához intézett levelek. II. csomó.

Dobó István a pozsonyi kamarának jelenti a töröknek Eger ellen való készülését. 1549 márczius 11.

Reverendissime, reverendi ac egregii domini observandissimi, salutem plurimam et nostram commendationem. Habemus a certissimis exploratoribus et nostris et aliorum bassam Budensem quamprimum in Zolnok. ubi Thyscia cum fluvio Zagwa confluent, municionem magnam et fortalicium velle facere, et vero in loco, ubi antea tartari fecerunt, munito aggere et fossis, ac pene insulato. Circa Irsam, a Zolnok sex miliaribus ex lapidibus, ac Jazberyn similiter. Cui si non obissetur, totam dicionem regiæ majestatis, quam hactenus huc Agriam occupatam tenuimus —

Főtisztelendő, tisztelendő, nagyságos, becsülendő uraim, számos üdvözetlet, és magunk ajánlását. Úgy a mi, mint mások szavahihető kémjeitől hírünk van, hogy a budai basa rövidesen Szolnokban, ott, a hol a Tisza a Zagyva folyóval egybefolyik, nagy erősséget és várat akar építtetni. még pedig azon a helyen, a hol azelőtt a tatárok építettek, mely sánczczal és földhányással van megerősítve, és majdnem szigetet képez. Irsa körül, hat mértföldnyire Szolnoktól, és Jászberényben szintén. Ha ennek (a szándéknak) ellent nem állunk, ő feliségének azt az egész területét.

* A levél írója Révay Ferencz, a ki az 1541-ik ostrom alkalmával több budai tanácsúrral összejátszva áruulás útján akarta elfoglalni Budavárát, ez azonban Roggendorf tábornok féltékenykedése miatt nem sikerült. A levélben említett Serédy — Gáspár volt. Nyáry Ferencz 1541-ben részt vett először Pest védelmében, majd Buda ostromában.

ex qua etiam nunc parum ad sustentationem et defensionem arcis istius Agriensis emolumenti habuimus — non modo aufert, verum etiam et aliam maiorem ditionem Suæ maiestatis, cum illa ad se trahet, viam Agriensem sic paulatim obstruet, ac pene arcem ipsam obsedet, ad quæ commodius peragenda accersiri fecit naves nazad ex Nandoralba et ad eas omnes rascianos ex Pesth compulit, qui per Thysciam ascendant ad Zolnok, etiam pixidarios hungaros rusticos, qui sua sunt sub potestate, ipse vero bassa Budensis ubi pascua erunt, iturus est illuc cum omni equitatu suo, et mansurus illic, quoad peragantur illa. Dominationes vestræ velint hac de re majestatem regiam edocere, ac scribere, reverendissimum dominum locumtenentem admonere, ut quoquomodo rebus his subveniatur. Nam si hanc occasionem amisimus, non mille equitibus et totidem peditibus hæc arx Agriensis posthac defendetur. Esset consultum, si fieri posset, et admitteretur, ut nostri hæc loca occuparent, ac munirent, si insultus turcharum bene aliquando propellere volumus. Sunt hebdomadæ iam duæ elapsæ, quod mensis equitum est expletus urget hic instantissime uterque ordo pro solutione. Dominationes vestras rogamus, velint nobis auxilio summæ aliquæ esse, quo (igy!) hic possint persolvi.

melyet eddig Egerhez foglalva tartottunk --- és a melyből az egri vár fenntartására és védelmére nem csekély hasznunk volt — nem csak elveszi (a török), de ő felségének más nagyobb területét is, azzal együtt magához vonja, és az Eger felé utat elzárja, sőt már majdnem a várat ostromolja, a minek kényelmesebb véghezvitelére Nándorfehérvárból naszádos hajókat rendelt, és azokra az összes pesti ráczokat kirendelte, a kik a Tiszán kelnek Szolnokig, sőt a behódolt magyar parasztság közül puskásokat is rendelt, maga a budai basa összes lovasságával odaszáll, a hol legerősebbre talál, és ott marad, míg azok (az erősség építése) végre vitetnek. Uraságtok ezekről a dolgokról írjanak ő felségének, és értesítsék, és figyelmeztessék a főtitelendő helytartó urat is, 'hogy milyen módon lehetne ezeken a dolgokon segíteni. Mert ha ezt az alkalmat elszalasztjuk, ezer lovasal és ugyanannyi gyaloggal se védhető Eger vára. Tanácsos volna, ha lehetséges, hogy a mieink foglalják el azokat a helyeket, és erősítsék meg, ha a török támadását valamikor vissza akarjuk verni. Már két hete, hogy a lovasok hónapja letelt és mind a két rend (a gyalogság és lovaság) kérve sürgeti fizetését. Kérjük uraságtokat, legyen segítségünkre valamelyes summával, melylyel ezek kifiztessenek.

nam nobis nulla est pecunia, neque speramus ullam, quoad decimæ arendabuntur, et arendæ tamen vix ad multum temporis illæ persolventur. Alias timemus, ne et pedites et equites nos desererent, præsertim vero pedites, ubi nunc frater Georgius pixidarios conducit. De ædificiis ecclesiæ et arcis nichil agimus, vel speramus posse quicquid fieri, quæ si incipiendi sunt, est necesse, ut aliqua summa promptæ pecuniæ, quæ magistris et eorum hominibus hebdomadatim persolvi posset. Dominiones vestras felicissime valere optamus. Datum Agriæ 21. mensis marcii Anno domini 1549. Stephanus Dobo de Ruzka arcis Agriensis præfectus.

A pozsonyi kamarának.

Országos Levéltár. A pozsonyi kamarához intézett levelek. II. csomó.

Magyarok a lepantói csatában 1571-ben.

Reverendissime ac generosi domini patroni observandissimi. Eramus olim milites sacræ cæsareæ regiæque maiestatis in arce Agriensi, unde in servitutem miserandam per turcas abducti fuimus. atque annos quindecim in captivitate detenti. Rodii præcipue servientes dies noctesque laborare sumus coacti. Ducti quoque sumus ad oppugnationem Melitæ insula, post ad expugnationem regni Cyprii. Item coacti sumus navigare in pugna generali ad Lepantum iuxta castella qui vo-

mert nekünk semmi pénzünk sincsen, nem is reménylünk, míg a tizedek bérbé nem adatnak, és azok bére rövidesen meg nem fizettetik. Máskülönben féltő, nehogy a gyalogosok és lovasok elhagyjanak bennüket, a hol most György barát gyalogosokat toboroz. Az egyház és a vár építése körül most nem munkálódunk, nem is reméljük, hogy most lehetne, mert ha elkezdjük, szükséges, hogy bizonyos summa készpénz fizettségéket hetenkint a mestereknek és munkásaiknak. Uraságtoknak boldog egészséget kívánunk. Kelt Egerben 1549 márczius 21-ikén. Ruzskai Dobó István Eger várának prefektusa.

Főtisztelendő és nemes, becsülendő pártfogó uraink. Hajdan ő császári királyi felsége katonái voltunk Eger várában, ahonnan szánalmas török rabságra vitettünk, és tizenöt évig fogságban tartattunk. Leginkább Róduson szolgálván éjjel-nappal dolgozni kényszerültünk. Melite sziget ostromára, majd a ciprusi királyság megvívására is elvittek bennünket. Azután a Lepanto melletti főcsatában is hajózni kényszerültünk, a Dardanellák vára mellett. Goletta ostrománál és

cantur Dardanelli facta. In obsidione et expugnatione quoque Golettæ nos miseri maxima sumus impessi: tandem ad ligna cædenda missi, cum aliis captivis navi confecta salutis nostræ maximo cum periculo consulimus, atque servitatem evasimus. Supplicamus itaque propter omnipotentem deum dominationibus vestris dignentur nobis pauperibus tot annorum servitute durissima pressis sua elemosina subvenire, quo corpora unda tegerent, et adhuc pro salute patriæ militare possimus. Benignum a dominationibus vestris expectantes responsum. Magnificarum ac generosarum dominationum vestrarum humillimi subditi Petrus Erdely et Jacobus Domony inclusi turcici per annos 15 detenti.¹

Kivülről más kéz:

Miserorum captivorum per annos 15 detentorum humillima supplicatio. — 18 Aprilis 1575. — Habent responsum.

elfoglalásánál mi szerencsétlenek szintén sokat szenvedtünk. Végül szálfá vágásra küldetve más rabokkal hajót ácsolván nagy veszedelemmel megszöktünk, és a szolgaságból kimenekültünk. Kérjük tehát uraságtokat a mindenható Istenre, bogy kegyeskedjenek rajtunk szegényeken, kiket annyi évi fogság elnyomott, alamizsnával segíteni, hogy ruhátlan testünket befödve, tovább harczolhassunk a haza javára. Uraságtoktól kegyes választ várunk. Nagyságos és nemes urainknak alázatos szolgálói Erdélyi Péter és Domonyi Jakab, a kik 15 évig török rabságban tartattak.

Tizenöt évig fogságban tartott nyomorult raboknak alázatos kérése. — 1575 április 18. — Van már válaszuk.

Országos Levéltár, A pozsonyi kamarához intézett levelek. X. csomó.

Közli: Dr. KÁRFFY ÖDÖN.

* Erdélyi Péter és Domonyi Jakab 1560 körül kerülhettek török fogságba. Mint gályarabok részt vettek Cziprus megvételénél 1571-ben, és ugyanazon év október 7-ikén a Lepantó melletti tengeri csatában, melyben a török hajóhad elpusztult, végül 1574-ben az Afrika partján levő Goletta elfoglalásánál és ennyi viszontagság után egy kis köntösre válót kérve, tovább akarnak harczolni «a haza javára».